

Z ETICKÉ KOMISE ČMPS

Etická komise projednala několik stížností. Níže uvádíme již zpracované anonymizované výstupy.

Etická komise ČMPS obdržela stížnost na porušení Etického kodexu psychologické profese soudním znalcem.

Porušení spatřuje stěžovatel v následujících skutečnostech:

1. Okresní soud Praha-západ k řízení o úpravu poměrů do rozvodu a po rozvodu a úpravu styku přizval soudního znalce, který nemá specializaci na dětskou psychiatrii a psychologii. Z toho důvodu nebylo podle něj zajištěno adekvátní posouzení osobnosti nezletilých dětí.
2. Desetiletá dcera stěžovatele byla odvolána učitelkou z vyučování s informací, že na ni venku čeká tatínek. Dceru si však ve škole převzal soudní znalec a pracovník OSPOD kvůli psychologickému vyšetření. Stěžovatel dodává, že tím došlo k absolutnímu zneužití důvěry nezletilé ve školské pracovníky.
3. Dceři „bylo znemožněno jakkoli o tomto zkoumání uvědomit otce“ a neexistoval žádný důvod (nouze, ohrožení života atd.) k postupu, který znalec zvolil (v podstatě se dítěte zmocnil bez vědomí a souhlasu rodičů). Podle stěžovatele má být dítěti ve smyslu Evropské úmluvy o právech dítěte vysvětleno (za daných podmínek), z jakého důvodu a proč se vyšetření děje, má mu být dán prostor pro jeho názor (je-li schopno ho prezentovat) a rodiče musí být informováni o tom, že dítě bylo odejmuto z jejich péče a bez jejich souhlasu ke zkoumání (to však při splnění zákonných podmínek může učinit pouze soud).
4. Při výše uvedeném psychologickém vyšetření byla dcera stěžovatele „podrobena otázkám, kterým nerozuměla, a úkolům, kde jí bylo podsouváno, jak má tyto udělat (vyplnit). Došlo k porušení povinností znalce, navíc za účasti pracovnice OSPOD. Dcera „nemohla projevit svůj svobodný názor, neboť je zcela logické, že ve svém věku nemá sílu a obranné prostředky vzepřít se dvěma dospělým osobám. Testování bylo navíc provedeno za situace, která byla pro ni velmi osobně stresující – stále čekala na tatínka.“
5. Soudní znalec se ve svém posudku vyjadřoval k osobě stěžovatele a ke vztahu jeho syna k sestře, aniž by je kdy osobně viděl či vyšetřoval. Znalec se údajně vyjadřoval k osobám, které neznal, nemluvil s nimi, a přesto je popisoval a konstruoval vazby mezi nimi. Posudek, který se o stěžovateli vyjadřuje negativně, matka podle něj zneužívala v dalších svých krocích, poskytovala ho

dalším stranám. Tímto se stěžovatel cítil být velmi poškozován a byl nucen činit související právní kroky.

6. Stěžovatel žádal o „přešetření postupu znalce, adekvátnosti a přiměřenosti jeho jednání, včetně zohlednění toho, zda je postup zvolený soudním znalcem v souladu se zájmy a právy dítěte“.

Soudní znalec se ke stížnosti vyjádřil takto:

Ad 1. Otázka specializace soudního znalce

Pokud jde o kvalifikaci znalce, není mu známo, že by podmínkou vypracování posudku ve věci péče o děti byla atestace v dětské klinické psychologii. Úkoly znalce se týkají vesměs zjištění vztahů dětí k rodičům a případného ovlivňování, nejde o problematiku přístupu k dětem s vážnými psychickými poruchami. U dětí se v reakci na rozpad rodiny objevují vesměs lehčí úzkostné poruchy v souvislosti s tím, jak dalece jsou do sporu mezi rodiči vtahovány. Podstatný vliv na závěry navíc mají výsledky vyšetření dospělých.

Ad 2. Odvedení dcery k psychologickému vyšetření

Jediné, na co se pracovníci školy znalce ptali, bylo, jak dlouho bude vyšetření trvat, kvůli vyčlenění vhodné místnosti. Uvedl, že může skončit během 10–15 minut, nebo trvat až 2 hodiny. Vzhledem k tomu, že nezletilá neměla s vyšetřením problém, proběhlo v běžném rozsahu (zhruba 1,5 hodiny). Během té doby se znalec s vyšetřovanou dcerou přesunul z blíže neurčené místnosti do volné ředitelny. Opatrovník (pracovník OSPOD), kterého dívka znala z předchozích kontaktů, představil znalce. Při vyšetření opatrovník seděl stranou, nezasahoval do něj a jeho přítomnost nepůsobila rušivě.

K použití záminky, že "venku čeká tatínek", znalec uvádí, že to byl nápad učitelky, která chtěla svým zdůvodněním dívku ušetřit zvědavosti ostatních dětí. Při příchodu do místnosti, kde znalec čekal, o tom opatrovník s dívkou ještě hovořil, a ta podle něho chápala, že šlo o záminku kvůli ostatním.

Dcera byla informována, že může vyšetření odmítnout nebo chtít ukončit dříve, ale pro mladší školní věk je to velmi těžké. I když dítě slovně vyjádří souhlas, vyšetření by znalec ukončil, pokud by zaznamenal známky stupňující se nepohody (zmíněných 10–15 minut). Obvykle se dítě po vstupní tenzi uvolní.

Ad 3. Nemožnost dcery informovat otce o probíhajícím psychologickém vyšetření

Tento postup (vyšetření dcery ve škole) zvolil znalec kvůli tomu, že se mu nepodařilo získat spolupráci stěžovatele – otce pro zajištění vyšetření dětí běžným způsobem, tj. že rodič dítě, které má v péči, přiveze v domluvenou dobu na jeho

pracoviště. Navržené termíny otec opakovaně rušil. Lhůta pro vypracování posudku byla stanovena na 40 dnů od doručení soudního spisu. Znalec navázal telefonický a e-mailový kontakt s otcem i s matkou. První termín navržený pro vyšetření stěžovatele a obou dětí se neuskutečnil. Telefonicky stěžovatel vyjádřil znalci svůj odmítavý postoj k realizaci vyšetření. Odmítl zajistit účast dětí při plánovaném vyšetření. Znalec tedy informoval otce, že vzhledem k jeho nespolupráci požádá o pomoc při realizaci vyšetření dětí OSPOD. Tuto informaci vyhodnotil stěžovatel jako vyhrožování a podal námitku podjatosti znalce. Po vyšetření dcery ještě téhož dne otec konstatoval, že dcera je po vyšetření v pohodě. V dalších dnech se jeho postoje změnily. Uvedl, že syn si nepřeje, aby se vyšetření uskutečnilo ve škole, a že ho tedy k psychologovi přiveze. Navrhované termíny vyšetření dětí, jak dcery, tak následně i syna otec nedodržel.

V situaci probíhajícího vyšetření byl osobou, která hájí zájmy dítěte, opatrovník, nikoli rodič, jehož zájmy mohou být v rozporu se zájmy dítěte. Z toho důvodu dcera nemohla otce o situaci informovat.

Ad 4. Nemožnost dcery projevit při psychologickém vyšetření svůj názor

Průběh vyšetření nezletilé je podrobně popsán ve znaleckém posudku. Podle znalce byly všechny metody voleny s ohledem na její věk. Psycholog se vždy v úvodu vyšetřování dětí po několika neutrálních otázkách ptá, kvůli čemu si myslí, že se setkávají. Pokud odpoví, že neví, účel vyšetření znalec vysvětlí (v převážné většině děti přijímají vysvětlení bez překvapení, tj. fakticky vědí). Dívka při vyšetření vyjadřovala stejné postoje jako v minulosti v jiných situacích a v kontaktu s jinými odborníky.

Ad 5. Vyjadřování soudního znalce k osobě stěžovatele a jeho syna

Psycholog uvádí, že vyvinul velkou snahu zaměřenou na to, aby proběhlo vyšetření všech osob v rodině, s opakovanou žádostí soudu o prodloužení termínu vypracování. To, že všechna vyšetření neproběhla, tedy nehodnotí jako zanedbání z jeho strany. Ve znaleckém posudku ke každému závěru dokládá, z jakých informací vychází. Závěry k osobě otce – stěžovatele a jeho syna jsou podle psychologa jen střídme vzhledem k tomu, že ho osobně nevyšetřil. Vycházel z odborných zpráv, které byly k dispozici. Naprosto legitimním zdrojem k hodnocení vztahů v rodině je podle znalce spisový materiál, v tomto případě velmi obsáhlý, s řadou vyjádření a argumentací samotných rodičů i zpráv různých odborníků jak k rodičům, tak k dětem. Psycholog by naopak považoval za chybu, kdyby nebral v úvahu množství informací, které ukazují na vývoj vztahů v rodině za období asi 1,5 roku.

Ad 6. Soulad postupu psychologa se zájmy dítěte

Soudní znalec se vyjádřil takto: „Znalecký posudek se nenařizuje, případně práce na něm se zastavuje, pokud dojde ohledně dětí k dohodě mezi rodiči. Ta má naprostou přednost. V zájmu dětí je schopnost rodičů dohodnout se a nadměrně neprodlužovat nejasnou situaci, která je pro všechny stresující. V tomto případě jsem otce informoval, že rozhodně dávám přednost tomu, aby vyšetření dítěte s doprovodem rodiče proběhlo na mém pracovišti, ale nepodařilo se mi tohoto pro dítě nejpriznivějšího postupu dosáhnout.“

V rámci **etické reflexe** požádala zpravodajka psychologa o zodpovězení doplňujících otázek:

1. Jak rozumíte tomu, že na Vaše jednání byla podána stížnost?
2. Jak vnímáte vztah s tím, kdo vyjádřil nespokojenost s Vaším jednáním?
3. V jaké fázi spolupráce s rodinou stěžovatele podle Vás vznikl důvod ke stížnosti na Vaše jednání?
4. Jak vnímáte svoji roli v tomto případě?
5. Udělal byste dnes ve své spolupráci s rodinou stěžovatele něco jinak?

Z odpovědí znalce vyplynulo, že mu není známo, jak by mohl předejít stížnostem na svůj postup, a nerozumí, proč na něho byla podána stížnost. Důvod ke stížnosti podle psychologa vznikl ve chvíli, kdy požádal otce o spolupráci při vyšetření. Vypracování soudně znaleckého posudku je úkol stanovený soudem, který se psycholog snažil za daných okolností splnit. Jako přínosné by znalec viděl otevření případné diskuse o postupech v oblasti soudně znalecké činnosti. Na svém postupu spolupráce s rodinou by psycholog nic neměnil.

Psycholog si je vědom nerovnováhy moci, kterou situace soudně znaleckých posudků obsahuje. Sám však moc neuplatňuje a nemyslí si, že by odmítavý postoj stěžovatele byl reakcí na jeho přístup. Vyskytoval se podle něho od samého počátku kontaktu.

Z vyjádření soudního znalce vyplývá, že by bylo eticky přijatelnější, kdyby mohl dceru stěžovatele vyšetřit na svém pracovišti nebo na pracovišti OSPOD. Protože požádal OSPOD o pomoc s realizací vyšetření (na což otce znalec předem upozornil), domníval se, že prostředí školy bude pro dceru přívětivější. Psycholog se jí dotázal, zda s vyšetřením souhlasí a informoval ji, že pokud by jí vyšetření začalo vadit, bude v pořádku ho ukončit. Po vyšetření se znalec nezletilé tázal na zpětnou vazbu, tedy jaké to pro ni bylo, co bylo nejhorší a co nejlepší. Znalec je přesvědčen, že kdyby otce informoval o tom, kdy a kde vyšetření proběhne, nastaly by komplikace s jeho provedením.

V odpovědích na otázky stanovené soudem psycholog uvádí, že osobnost otce nebylo možné posoudit, protože se ke znaleckému vyšetření nedostavil. Znalec

tedy vycházel z dostupných údajů – z vlastních přípisů otce, z pozorovaného chování a ze srovnání jeho vyjádření k matce dětí a nejstaršímu synovi s nálezy získanými k těmto osobám v rámci znaleckého vyšetření.

I. VÝSTUPY ZE ŠETŘENÍ A STANOVISKO ETICKÉ KOMISE ČMPS

K 1. bodu stížnosti: Otázka specializace soudního znalce

Psycholog je soudní znalec v oboru školství – odvětví psychologie a oboru zdravotnictví – odvětví psychiatrie – specializace klinická psychologie. Specializaci dětská klinická psychologie soudnictví nevymezuje. Příslušná vyhláška č. 123/2015 Sb., v platném znění, která stanoví seznam znaleckých oborů a odvětví pro výkon znalecké činnosti, vyjmenovává pouze výše uvedené obory a odvětví. Psycholog vypracoval soudně znalecký posudek na základě rozhodnutí soudu.

V tomto bodě stížnosti nevnímá Etická komise ČMPS nesoulad s Etickým kodexem psychologické profese. Psycholog postupoval v souladu se svojí odbornou způsobilostí. Konkrétně tedy s čl. II. 2, písm. b) etického kodexu, který uvádí, že „psycholog vykonává jen ty činnosti, k nimž je oprávněn odpovídajícím vysokoškolským a postgraduálním vzděláním a praxí, odborným dohledem a podporou reflexivity“.

K 2. bodu stížnosti: Odvedení dcery k psychologickému vyšetření

Psycholog zvolil vyšetření dcery stěžovatele v prostředí školy proto, že nebylo možné se domluvit s otcem na termínu vyšetření (termíny navržené psychologem v rozmezí několika měsíců opakovaně rušil). Protože k domluvě na termínu nedošlo a psycholog měl povinnost zpracovat znalecký posudek týkající se dcery, zvolil k vyšetření místnost ve škole, do které dcera chodila.

Etická komise ČMPS považuje odvedení dítěte k psychologickému vyšetření tak, aby nebylo vyšetřením kompromitováno před spolužáky, za projev citlivého přístupu.

Jako problematický ale posuzuje postup pod záminkou, že „venku čeká tatínek“. Toto zdůvodnění však použila učitelka a stížnost je vedena vůči postupu soudního znalce, nikoli vůči postupu učitelky. Přesto Etická komise ČMPS doporučuje znalci, aby v takovýchto případech dojednával zdůvodnění s pracovníky školy a orgánu sociálně právní ochrany dětí (OSPOD) předem.

K 3. a 4. bodu stížnosti: Nemožnost dcery informovat otce o probíhajícím psycholo-gickém vyšetření a při psychologickém vyšetření projevit svůj názor.

Vyšetření dcery se odehrávalo v souvislostech konfliktu zájmů, kdy zájmy dítěte hájil přítomný pracovník OSPOD, neboť mohly být v rozporu se zájmy rodičů.

Soudní znalec podobně jako stěžovatel uznává, že projevit nesouhlas s vyšetřením je pro děti mladšího školního věku obtížné, ač je jim tato možnost

nabídnu. Vyšetření by podle svých slov ukončil, kdyby u dítěte zaznamenal známky stupňující se nepohody. K takové situaci v průběhu vyšetření nezletilé nedošlo.

V tomto bodě stížnosti shledává Etická komise ČMPS nesoulad s Etickým kodexem psychologické profese, konkrétně s článkem III. 3 Pracovní spojení a jeho ochrana a s článkem IV. 1 Průběh spolupráce – Kontraktování a informovaný souhlas, písm. a). Psycholog měl věnovat větší pozornost okolnostem, které mohly narušit vzájemnou důvěru, a informováním zúčastněných stran respektovat jejich svobodu rozhodovat podle vlastní vůle, preferencí a práv. Soudní znalec upřednostnil zájem soudu před zájmem klienta. V rámci vícestranného smluvního pole měl znalec informovat otce o svém záměru, že se chystá dceru vyšetřit ve škole z důvodu jeho nespolupráce.

Ad 5. Vyjadřování soudního znalce k osobě stěžovatele a jeho syna

Psycholog při svých závěrech vycházel ze spisu jako jednoho z možných zdrojů pro hodnocení vztahů v rodině. Ve svém vyjádření popsal, z jakých zdrojů čerpal, když popisoval osobu stěžovatele a osobu jeho syna.

Etická komise ČMPS doporučuje znalci více dbát na to, aby se psycholog nevyjadřoval k osobě, kterou neměl možnost pozorovat, případně vyšetřit (v souladu s článkem III. 2, písmeno f) Etického kodexu psychologické profese). V tomto bodě se jedná o oblast zodpovědnosti za užití moci, kterou měl znalec více reflektovat ve prospěch dcery či otce, nikoli pouze ve smyslu vyhovění soudu při zpracování soudně znaleckého posudku. Vyšetření stěžovatele a jeho syna však nebylo možné z důvodu otcovy nespolupráce. Běžným postupem soudního znalce v takových případech je vycházet též z informací ve spisu.

Ad 6. Soulad postupu psychologa se zájmy dítěte

Etická komise ČMPS nepřesetřuje soudně znalecké posudky. Smyslem projednávání stížnosti je mj. etická reflexe psychologa – v tomto případě soudního znalce, na kterého byla podána stížnost.

K dalším stránkám postupu psychologa s ohledem na zájmy dítěte se vyjadřujeme v předchozích bodech Stanoviska.

II. DOPORUČENÍ ETICKÉ KOMISE ČMPS

Etická komise ČMPS doporučuje soudnímu znalci více reflektovat svoji moc a vliv ve vztahu s klienty. Zohledňovat etiku psychologické činnosti i v situaci, kdy cítí zodpovědnost za zpracování soudně znaleckého posudku, resp. povinnost provést potřebné psychologické vyšetření.

Etická komise ČMPS psychologovi dále doporučuje důsledně informovat všechny zúčastněné strany o svých krocích.

Mgr. et Mgr. Petra Špačková, PhDr. Ivana Slavíková

Stížnost na postup psychologky v kontextu opatrovnického sporu.

Rodič šestiletých dvojčat si stěžoval na následující kroky psychologky při vyšetření dětí:

1. Psycholožka realizovala vyšetření dětí bez vědomí tohoto rodiče a na základě objednání druhým rodičem.
2. Psycholožka provedla vyšetření na základě pohovoru s druhým rodičem dětí, s matkou tohoto rodiče (babičkou obou dětí) a s oběma dětmi; a to nikoli v neutrálním prostředí, ale v domě rodiče – v době, kdy se zde obě děti nacházely v rámci dosavadní střídavé péče. Stěžujícího si rodiče nepozvala a na základě pozorování v rodinném prostředí druhého rodiče uvedla do vyšetření závěr, že doporučuje střídavou péči.
3. Psycholožka neprovedla žádný standardizovaný test s tím, že „mentální názorová zralost dětí nedokáže objektivně tyto testy vyhodnotit“. Stěžujícímu si rodiči se tento postup jevil jako neodborný.
4. Stěžující si rodič byl dále toho názoru, že některé části vyšetření provedla psycholožka ještě v době, kdy neměla platné živnostenské oprávnění, které si v dané době zakládala. I tyto části vyšetření pak psycholožka účtovala.

Psycholožka se vyjádřila k **jednotlivým bodům stížnosti a uvedla:**

K prvnímu bodu specifikovala, že jednala dle paragrafu, § 876 odst. 3 občanského zákoníku, který zní: „Jedná-li jeden z rodičů v záležitosti dítěte sám vůči třetí osobě, která je v dobré víře, má se za to, že jedná se souhlasem druhého rodiče.“ Nevnímala jako svou povinnost obstarávat si souhlas stěžujícího si rodiče, také uvedla, že neměla informaci, že by tento s vyšetřením nesouhlasil. Jejím cílem bylo prověřit, zda děti žijí u druhého rodiče v psychické nepohodě, což bylo něco, na co poukazoval stěžující si rodič. Měla za to, že jedná v zájmu obou dětí.

Ke druhému bodu psycholožka uvedla, že pohovor s oběma dětmi provedla v ordinaci. Poslední návštěvu učinila v domácnosti druhého rodiče, chtěla vidět, jak se děti chovají u tohoto rodiče doma. Měla za to, že se stěžující si rodič snažil prokázat, že druhý rodič má na děti špatný vliv, což, dle názoru psychologky, neodpovídalo skutečnosti.

Psycholožka ve svém vyjádření **k bodu číslo 3** stížnosti trvala na tom, že děti jsou mentálně a názorově nevyzrálé. Dále uvedla, že si s „dětmi hrála a malovala a povídala si a pozorovala je, jak se cítí, jak jsou uvolněné a šťastné a žádnou tenzi ani deprivaci neviděla“.

Ve vyjádření **k bodu č. 4** stížnosti psycholožka vysvětlila, že za telefonický rozhovor ani za poslední návštěvu u dětí si nic neúčtovala. Tato návštěva proběhla na její popud a byla dle vyjádření psychologky návštěvou, nikoliv terapií. Uvádí

dále, že Živnostenský list má od roku 2011 na lektorskou činnost a poradenství v oblasti sociální, nový zápis pro oblast diagnostiky byl učiněn 16. 1. 2017.

Etická komise ČMPS konstatovala:

Etická komise shledala, že psycholožka měla věnovat **větší pozornost následujícím etickým aspektům své činnosti:**

Bod 1 a 2 – Psycholožka uvádí, že chtěla prověřit, zda jsou děti ve špatném psychickém stavu, na nějž upozorňoval stěžující si rodič, s nímž ale nejednala. Chtěla tedy prověřit slova tohoto rodiče na objednávku druhého z rodičů. Stěžujícího si rodiče k vyšetření nepřizvala, ani jej o vyšetření neinformovala.

V daném období probíhala péče o děti formou střídavé péče. Jejich rodinné prostředí tedy bylo rozděleno na prostředí otce a matky. Informace pro vyjádření čerpala zčásti v rámci návštěvy prostředí druhého rodiče, zčásti z vyšetření dětí ve vlastní ordinaci, kam se s tímto rodičem dostavily. Psycholožka se následně měla vyjádřit k vhodnosti střídavé péče. Při tomto svém závěru neměla informace od stěžujícího si rodiče, ani z jeho výchovného prostředí, nevyšetřila děti v přítomnosti tohoto rodiče. Rovněž se vyjádřila ve smyslu, že tento stěžující si rodič by měl být šťastný, že špatný psychický stav dětí se nepotvrdil.

Z hlediska Etického kodexu jde především o body, kdy psycholog:

I.4: Rozpoznává vícestranné smluvní pole a zpřehledňuje ho pomocí písemných dohod /.../, přičemž má na paměti především zájem klienta, či vícero zájmů, které srozumitelně pojmenovává.

II.1: d) Ve vícestranném smluvním poli si uvědomuje a aktivně nahlíží, zda někomu straní. Usiluje o nestrannost, případně (v situaci ohrožení zastávaných hodnot a zásad) o zřetelné a zdůvodněné vyjádření strannosti.

III.1 b) Uvědomuje si, v jakém zájmovém poli se pohybuje, a rozpoznává, kdy je na místě dojednat vícestrannou písemnou smlouvu.

III. 2 j) Nevyužívá znalostí psychologie k tomu, aby chování druhé osoby – např. v situaci konfliktu či sporu – zesměšňoval, zahanboval, zlehčoval či jinak tuto osobu znevýhodňoval.

Doporučení pro etickou reflexi: Psycholožka měla lépe zohlednit stěžujícího si rodiče jako důležitého účastníka výchovné situace dětí a zdroj informací. To mohla učinit například tak, že by mu nabídla možnost sdělit její vlastní stanovisko k věci. Pokud informace od tohoto rodiče neměla, bylo by vhodnější to transparentně uvést v rámci vlastního vyjádření a nahlédnout limity takového odborného vyjádření o střídavé péči o děti. V daném kontextu se také měla zdržet doporučení směrem k tomu, jak se tento rodič měl cítit.

Bod 3 – Psycholožka usuzovala na „mentální a názorovou nevyzrálou dětí“, ale také na to, že jsou „uvolněné a šťastné“ a není patrná žádná deprivace a tenze na základě pozorování, kreseb a rozhovoru. Pokud se psycholog vyjadřuje k mentálnímu vývoji dítěte, opírá se o standardizované metody hodnocení, které umožňují mentální vývoj zhodnotit a srovnat s normami.

Psycholog má možnost volit konkrétní metody dle svého uvážení a zkušenosti, jejich výběr by však měl odpovídat účelu a také nárokům současné odborné praxe.

Z hlediska Etického kodexu jde především o body, kdy psycholog:

II.2 f) Postupuje podle zásad praxe podložené důkazy a důkazů podložených praxí a uvědomuje si přednosti i omezení těchto postupů. Pomáhá mu v tom metodologická gramotnost a kritické uvažování.

IV.2 b) Plně zodpovídá za používání ověřených a kvalitních psychologických (výzkumných, výukových, diagnostických, intervenčních) metod a za dodržování příslušných standardů a doporučených postupů při výzkumu, výuce, vyšetření i zvolené intervenci.

Doporučení pro etickou reflexi: Psycholožka se měla pro posouzení a závěry o mentální a názorové vyzrálou dětí a jejich psychickém stavu opřít o jasně vymezené postupy, držet se příslušných diagnostických standardů pro oblast psychologie.

Ve výše zmíněných bodech stížnosti psycholožka nejednala plně v souladu s Etickým kodexem.

Bod 4 – psycholožka uvádí, že placené intervence proběhly až poté, co obdržela příslušné živnostenské oprávnění. V tomto bodu tedy Etická komise neshledala pochybení.

Za EK ČMPS ve složení: Zora Dušková, Michaela Borovanská, Martina Hyžová, Matěj Mičulka, Olga Pechová, Lenka Vybíralová, Jiří Loučný, Vivienne Soyková, Petra Špačková a Diana Valečková, Hedvika Boukalová, zpravodaj pověřený řešením stížnosti

* * *

Stížnost na postup psychologa v rámci znaleckého posudku zpracovaného ve věci opatrovnického sporu.

Rodič si stěžoval, že psycholog v roli soudního znalce:

- neprovedl vyšetření dítěte, ačkoliv mu to bylo soudem uloženo;
- uvedl závěry, které se týkají dítěte, aniž by dítě vyšetřil; jeho doporučení se tedy týkala osoby, kterou nevyšetřoval; nezjišťoval ani interakci dítěte s rodiči;
- vyjadřoval se k úpravě styku a rozsahu styku dítěte s rodiči, ač není právník;
- pouze zmínil použité metody, aniž by popsal výsledky každé z metod jednotlivě i v souhrnu;
- doporučil vyzkoušet jinou úpravu péče, ač zároveň sdělil soudu, že toto vyzkoušení nemůže být podkladem pro rozhodnutí;
- volil genderově předpojatý přístup, kdy odloučení dítěte od jednoho rodiče na dobu 8 měsíců s výjimkou několika hodin týdně znalec nehodnotil, ale odloučení dítěte od druhého rodiče na 3 až 7 dní podmiňoval vyzkoušením.

Stěžující si rodič si také přál, aby se psycholog vyjádřil k dokumentu, který přiložil. Šlo o vyjádření jiného psychologa k posudku.

Psycholog – soudní znalec – vůči jehož postupu byla stížnost vznesena, se ve svém vyjádření věnoval **jednotlivým bodům stížnosti:**

1. Znalec neprovedl vyšetření dítěte

Vyšetření dítěte neprovedl z důvodu věku dítěte a z toho důvodu, že vyšetření odmítalo. Toto znalec komunikoval soudu a stěžujícímu si rodiči. Soud tyto důvody akceptoval.

2. Znalec uvedl informace o dítěti, aniž bylo vyšetřeno

Závěry, které znalec ve vztahu k dítěti učinil, vycházely z podkladů, které oba rodiče znalci poskytli. Tyto závěry jen konstatovaly, že se aktuálně jeví, že není narušen vztah dítěte k žádnému z rodičů. Přímo ve vztahu k dítěti žádné závěry nebyly učiněny.

3. Vyjádření znalce k úpravě a rozsahu styku

Znalec se vyjádřil k úpravě a rozsahu styku na základě zadání soudu, ten toto vyjádření přijal.

4. Znalec dle stěžovatele neuvedl a nepopsal výsledky metod

Psycholog považoval výsledky metod použitých pro vyšetření rodičů za prostředek, jehož pomocí znalec odpovídá na otázky stanovené soudem. Konkretizace výsledků má dle jeho názoru sloužit dalším znalcům pro porovnání. Znalec vnímá, že posudek vytvářel především pro soud, který však jednotlivé výsledky nedokáže správně zhodnotit, proto je není třeba uvádět.

5. Znalec doporučil vyzkoušet úpravu styku a zároveň zpochybnil význam tohoto vyzkoušení pro rozhodování soudu

Psycholog uvedl, že jeho návrhy pro úpravu péče o dítě byly pouze možnostmi, které nabízel soudu. Zdůraznil, že je věc soudu, z čeho bude ve svých závěrech vycházet.

6. Znalec měl dle stěžujícího si rodiče genderově předpojatý přístup, odloučení od jednoho rodiče nehodnotil, odloučení od druhého rodiče podmiňoval vyzkoušením.

Psycholog odmítl, že by jeho postup byl genderově předpojatý. Snažil se o vyvážený přístup k oběma rodičům.

V rámci projednávání stížnosti zaslal stěžující si rodič zpravodajce vyjádření jiného psychologa k posudku zpracovanému psychologem, na jehož postup si v daném opatrovnickém sporu stěžoval.

Stěžující si rodič žádal, aby dotčený psycholog – autor posudku – vyjádření kolegy psychologa komentoval.

Psycholog ve své reakci na dané hodnocení uvedl, že kolegovo hodnocení jeho posudku považuje za zjevně negativně zaměřené. Odpovídal pak zvláště na kritiku použitých metod. Na rozdíl od kolegy odmítá považovat pozorování interakce dítěte s rodičem za nutnou součást každého vývojového vyšetření. Poté zpřesnil název jedné z použitých metod.

Stanovisko Etické komise ČMPS

K bodu 1: Psycholog neprovedl vyšetření dítěte.

Psycholog informoval soud i zúčastněné strany o tom, že vyšetření nezletilého není možné provést. Soud jako zadavatel posudku tuto skutečnost akceptoval. Etická komise se v tomto bodu domnívá, že psycholog postupoval v souladu s Etickým kodexem.

K bodu 2: Psycholog uváděl závěry, týkající se dítěte, aniž dítě vyšetřil.

Psycholog na základě podkladů od rodičů učinil závěr, že se aktuálně nejví vztah dítěte k žádnému z rodičů narušený. Uvádí také, že přímo o dítěti žádné závěry nebyly učiněny. Vzhledem k tomu, že nebylo možné dítě vyšetřit, nedošlo ani ke společné interakci rodičů s dítětem. Psycholog podle názoru Etické komise v tomto bodě adekvátně reflektoval limity, které představují omezené informace o dítěti, a vzal je v úvahu ve svém vyjádření.

K bodu 3: Psycholog se na žádost soudu vyjádřil z psychologického hlediska k úpravě rozsahu styku nezletilého s každým z rodičů.

Psycholog by se měl ve svých vyjádřeních pohybovat v rámci vlastní odborné způsobilosti, která je jednou z podmínek pro etické vykonávání vlastní profese. Psychologické aspekty a souvislosti rozsahu a úpravy styku nezletilého s rodiči do psychologovy odborné způsobilosti spadají. Podle názoru Etické komise postupoval psycholog v tomto bodě v souladu s Etickým kodexem.

K bodu 4: Psycholog uvedl v části posudku, kde se věnoval vyšetření rodičů, pouze použité diagnostické metody, nikoli jejich výsledky.

Psycholog vypracovával soudně znalecký posudek v kontextu opatrovnického sporu, tedy vícestranného smluvního pole: posudek zadává soud, klientem jsou však podle Etického kodexu psychologické profese ti, s nimiž má psycholog přímý kontakt. V tomto případě oba rodiče a dítě.

V takovémto zájmovém poli může být klientovým zájmem porozumět výsledkům jednotlivých metod, tedy dozvědět se, k jakým závěrům na jejich základě psycholog dospěl.

Domníváme se, že psycholog měl transparentněji nastavit podmínky spolupráce a pojmenovat vlastní odpovědnost vůči všem stranám sporu. Také měl seznámit stěžujícího si klienta v rámci posudku s výstupy jednotlivých metod jako s podkladem vlastního odborného usuzování v rámci posudku. V tomto bodě psycholog nejednal plně v souladu s Etickým kodexem.

K danému postupu lze vztáhnout článek III.1 Etického kodexu psychologické profese, který se týká Zájmového pole.

a) Psycholog si je vědom, v zájmu koho jedná, a tento zájem jasně pojmenovává. Chrání práva a oprávněné zájmy klienta.

b) Uvědomuje si, v jakém zájmovém poli se pohybuje, a rozpoznává, kdy je na místě dojednat vícestrannou písemnou smlouvu.

Dále lze také uvést článek IV.1 Kontraktování a informovaný souhlas

c) Vyjednává účel vzájemné spolupráce v hodnotovém rámci zastávaném tímto kodexem. Má na mysli především zájem klienta. V situaci vícestranné smlouvy bere v úvahu další dojednané či předpokladatelné zájmy.

Ve vícestranném smluvním poli psycholog ještě více dbá na dojednání podmínek vzájemné spolupráce.

Dále, z hlediska Seznamování s výsledky spolupráce a podávání písemných zpráv – bod IV.3 Etického kodexu:

a) Psycholog seznamuje klienta s výsledky své činnosti srozumitelně a upozorňuje též na jejich omezení. Svoje závěry dostatečně zdůvodňuje, respektuje validitu testů, odděluje domněnky a skutečnosti, úsudky a předpoklady.

K bodu 5: Psycholog doporučoval, aby rodiče vyzkoušeli jinou úpravu péče. Zároveň soudu sdělovat, že toto vyzkoušení nemůže být podkladem pro rozhodnutí.

Psycholog uvedl, že svá doporučení ohledně styku obou rodičů s dítětem navrhoval hypoteticky, neboť dítě nevyšetřil.

Etická komise se domnívá, že takové návrhy na úpravu styku by měly vycházet z konkrétních zjištění a být ve větší míře podloženy odpovídajícími výsledky.

I k této otázce je možné vztáhnout bod IV.2. b) Etického kodexu psychologické profese:

Psycholog plně zodpovídá za používání ověřených a kvalitních psychologických (výzkumných, výukových, diagnostických, intervenčních) metod a za dodržování příslušných standardů a doporučených postupů při výzkumu, výuce, vyšetření i zvolené intervenci.

Etická komise se domnívá, že v tomto bodě psycholog nejednal plně v souladu s Etickým kodexem.

K bodu 6: Genderová vyváženost posudku

Psycholog uvedl, že se v rámci posudku snažil vystupovat nepředpojatě a vnímat oba rodiče stejně. Stěžující si rodič postup psychologa vnímal jako nevyvážený proto, že psycholog v jeho případě navrhl kontakt s dítětem vyzkoušet. Znalec argumentoval, že byl veden ochranou dítěte, tedy tím, aby změna uspořádání péče pro dítě nebyla skoková.

Etická komise neshledává v přístupu znalce genderovou předpojatost.

Připravila Hedvika Boukalová a Ivana Slavíková